

Demény Péter

Áldott partok

– Sétálgatások Rejtő Jenővel, -nek, -ben. Vagy mi. –

Az ifjúságom – ez Rejtő. El is múlt.

Ha hú szeretnék lenni az emlékéhez, a stílusához, a lényéhez, akkor valahogy így kellene kezdenem. De talán még inkább hú vagyok, ha ez egyszer lemondok a poénról, és az igazságot választom. Mert elmúlt ugyan, de nem Rejtővel együtt, hanem annak ellenére, hogy gyakran és szívesen járok vissza hozzá.

Hogy abból a ponyvairodalomból vegyek párhuzamot, amelyhez sokan tartozónak vélik, az *Egymás szemében* is életem egyik nagy könyve, holott Szilvásit sem helyezném Tolsztoj mellé. Az olvasónak azonban gyakorlatilag mindent szabad, s hát még a gyermeknek! Akkoriban még, hál'istennek, romlatlanok vagyunk.

Rejtő két csatornán áramlott felém: könyvek és képregények alakjában. Már nem tudom, hogyan került a kezembe *A tizenégy karátos autó*, de ott volt, és Korcsmáros Pál rajzain éppúgy lehetett nevetni, mint az agyament párbeszédeken.

Aztán egyszer csak Hámori Tibor könyvét is megkaptam, a *Piszkos Fred és a többieket*, és néhány év múlva igencsak büszke voltam magamra, amikor Gyurkovics Tibor *Lyukasóra*-feladványát könnyedén megoldottam: Rejtő verse volt, a *Különbéke*.

Ezt a kötetet felfaltam valósággal. Számomra, az operetteken felnövő számára, aki szétkarcolt bakelitlemezeken hallgatta Németh Marikát, Baksey Árpádot, Zentai Annát, Rátonyi Róbertet meg a többieket, semmi sem

lehetett volna gyönyörűbb, mint hogy ez az ember operetteket is írt. Hogy Reichnek hívták, és Rejtőre magyarosított, a fivérei meg másra, hárman háromféleképpen?! Hogy bokszolt is, és kézirattal fizetett a kávéházban?! Lehet-e a kétségbeesésnek szebb felkiáltása, mint hogy „csak az nem fél, akinek nincs fantáziája”?!

Valahogy hú volt a hőseihez, akik úgy voltak hősök, hogy nem is tartottak igényt rá. Mint Karácsony Benő szereplőinek, nekik sem volt ideológiájuk, ők azonban el sem mondták, hogy nincsen. És éppen egy ilyen embernek kell belepusztulnia már a félelembe is?!

Minden kamaszságom forrt, mint a must. Közben persze tetszett is az a kalandos élet, amely a szereplőinek jutott, és neki is, ha nem is annyi. Ez viszont még annál is jobban tetszett: ha mindent megélt volna, amit leírt, ha csak azt írta volna le, amit megélt, tán nem is élveztem volna annyira, ahogy a *Pillangó* sem ragadott meg igazán. Az író éljen inkább belül, gondoltam, van ott elátkozott part elég.

„Oly távol vagy tőlem, és mégis közel” – az *István, a király* áriája itt jó segítség. Én még katona se lettem később, a légiós gyötrelmek és parancszavak nem is lehettek volna távolabb tőlem. Közel volt azonban a kalandvágó, a hiúság karcolása (Fülig Jimmy bőrkamásnija!), a többet ésszel, mint erővel sugallat (Piszkos Fred kontra Nagy Bivaly), a szerelem mint roppant kihívás (*A szőke ciklon*, hogy mást ne

mondjak), a keményöklűség vágya (gyakorlatilag az egész életmű), és a költő, aki megveri kritikussait (természetesen *Az előretolt helyőrség*).

A legnagyobb mágnes azért mégiscsak az lehetett, hogy ez a sok jampec minden helyzetben röhögött. És az író is röhögött! Privát Elek, Svéd Ökör, Három Piros Dugóhúzó, az untilg ismert beszélők, a tóba tunkolt atya *A tizenégy karátos autóban*, Wagner úr az ő sztrovacsekjeivel, Vanek úr a borzadályos balfékségeivel – minden, minden egy örült nagy röhögés volt. Mintha mást nem is akart volna, mintha mást nem is *tudott* volna ez a Rejtő, mint röhögni féktelelenül, kifordítani minden nyelvi és „életi” helyzetet.

„Sába királynője az asztalnál ült, és borotválkozott” – nyeríteni kell, hát nem?! Vagy a négy nemzetiség a *Három testőr Afrikában* elején, melyek közül az utolsó az orosz hússaláta. Mindig olyan váratlanul, olyan kiforgatósan. Mindig úgy, ahogy talán egyedül érdemes nézni ezt a nyomorult világot.

Állítólag fel tudott mondani egy hosszú szólistát elejétől a végéig, a végétől az elejéig, a negyedik szótól és a tizenegyedikétől. Állítólag értett a filozófiához. Állítólag csak úgy diktálta a regényeit. Állítólag ő is jó volt jobbezgyenesben, mint a hősei.

Mindent el tudok képzelni, de hát ezeket meg tudta tenni más is, meg tudja ma is. Amikor zeneiskolát végzett évfolyamtársamnak lelkendeztem, mert azt olvastam, hogy a fiatal Donizetti lekottázta az éppen hallott operát, nevetve azt mondta, „ezt a zenetanárnőm is meg tudta tenni”. A zsenialitás nem a mutatványokban *rejtőzik*. (Bocs, nem hagyhattam ki.) Szóval mindent el tudok képzelni, mai légiós regényt à la Rejtő mégsem.

Talán mégiscsak kell egy békebeliség vagy kávéházi élet. Hogy az ember a füstös-báros örületben, József Attila és Nagy Lajos mellett gondoljon Kalóz Pepire vagy Kvaszticsra. Kell a vihar előtti duruzsolás és dohányfüst ahhoz, hogy az ember csuklóból legyen zseniális, méghozzá a humorban. Hiszen Bajor Andor is úgy alkotott, hogy körülötte egy szörnyű diktatúra is volt, meg egy körbezárt bohémság.

Azt mondom tehát, hogy a zseni a millió függvénye? Inkább csak azt, amolyan goethei módon, hogy a zseni jókor születik jó helyen. Igaz, ugyanaz a „jó hely” gyilkolja meg később.

Egy beszélgetésben Réz Pál azt mondta, a mai irodalomból hiányzik a részvét, neki legalábbis ez hiányzik a legjobban abból az aranykorból, melyet Gelléri Andor Endre vagy Tersánszky jelentett. Gondolom, Veres András is a részvétre utal *A ponyva klasszikusa* című tanulmányában (l. https://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011_0001_542_05_A_magyar_irodalom_tortenetei_3/ch32.html. Letöltve 2018. május 15.): „A színpadon – a harmincas években igen kedvelt Nóti Károly-féle dramaturgiát követve – Rejtő nem elégedett meg a helyzetkomikummal. Igyekezett olyan, könnyen átlátható és megkedvelhető karaktereket felvonultatni, akiknek csetlését-botlását csak rokonszenvvel kísérhette a nagyérdemű. S hasonlóképpen megnyerőek a regények törvényen kívüli, alvilági figurái, akik végtére is csak a dolgukat teszik, amikor 'bizományi útonállást' és más, a társadalom érthetetlen nehezitelését kiváltó foglalkozást űznek.” Azért lehet ez így, mert Rejtő nem ítélkezik: aki a társadalmon kívül kerül, az csak e „kívüliség” törvényei szerint tud élni; és ez a kívül kerülés jóval észrevetlenebb és jóval kevésbé racionális, mint

hinni szeretnénk. Nem mellesleg (és ezt már a kényelmet kedvelő olvasóként mondom) könnyű együttérezni a sivatagban menetelőkkel a fotelünkben ülve.

A szenvedélynek az a természete, hogy a tüze folyton rak a világot. Én másik kedvencem, Szilágyi Domokos életművében sétálgatva akadtam rá az alábbi levélre, melynek címzettje a *Kalevala*-fordító Nagy Kálmán: „Kedves Vejne Mõjnen // Ami a finn népi Époszt illeti, én nagyon jól tudom, hogy csak egy zseniális, de túrhető, tehát jó fordítása van, és még assinckészen, dehát én eztet nem mondhatom szemedben meg, dehát én eztet nem mondhatom szemedben meg, mert először majd a végén, másodszor, én nem tudok mást dicsérni csak szidni, így ha Vikáriuszt szidom, vedd úgy, hogy Téged dicsérlek, mert én már ilyen negativista bölcsőben ringatódtam, műtellyel. (Mútely – métegy – métegy.) De eccóval a fordítás láttam részlete szép tragikusan nemes mértéktant – és Ecerúségében, me-

lyet költői eszközök is tarkítanak, ami igazán beautiful, mint a kiemelt közölés. Pl. Szerelmemnek lángjával / teli kertem mályvával –, amit dr. Palló Imre énekelt a tegnapelőtt a broadkatulyában, és anyám azt mondta, hogy neki jogi oktonása van, a Bürünek tillik. Így hát csak tovább, és még azért sem dicsérhetek, mert a szak maj irigység nem enged, mint Szíves Sándor írotárunk mondaná ezet. De, azér jó mindenesetre. Sõt.” (Helikon, 2016. december 20.). A levél folytatódik, de már ebből is látszik, mennyire rokon Fülíg Jimmyvel vagy a Török Szultánnal. Holott Szisz még csak jó időben sem született, hiszen a második világháború előtt, aztán meg belenőve és belehalva egy pokoli diktatúrába.

Nem akarok olcsó elméleteket gyártani. De az biztos, hogy van egy nagy figuránk, akivel könnyebb az élet, és úgy könnyebb, hogy felfelé visz. Hát mi kellene még, kedves lordom? Az élet úgyis olyan, mint egy el nem küldött SMS: rövid és céltalan.

Kónya László

Pesti srácok

Mikor megismerkedtünk egymással, én tizenkét éves voltam, Jenő pedig nyolcvan. Igaz, ő akkor már nem élt, de a barátságunkon ez mit sem változtatott. Rögtön megtaláltuk egymással a közös hangot, bár megismerkedésünk körülményei cseppet sem voltak hétköznapiak.

Más talán ajándékba kapta az első Rejtő-regényét, vagy a szülei polcán találta, esetleg saját maga vette meg az összekuporgatott zsebpénzéből. Én hat mexikói kardfarkú halat – hétköznapi nevén „szifót” – és két, egymilliárd milpengő címletű bankjegyet adtam Sanyinak, az irodalomért nálam kevésbé lelkesedő osztálytársamnak tizenkét, jó állapotban levő Rejtő-ponyváért, amelyek egyszer s mindenkorra megalapozták rajongásomat az író munkássága iránt.

Én angyalföldi gyerek voltam, Jenő erzsébetvárosi, így a gangos pesti bérházak függőfolyosóin szocializálódott srácok örök elvágódása a magas falak

árnyékába süppedő szűk kis utcák és sötét kapualjak világából azonnal összekovacsolt bennünket.

Jenő igazi lúzer volt, akárcsak én. Vékonydongájú, szemüveges kisszárként, akit sosem válogattak be a játszótéri focicsapatba, ugyanolyan élvezettel merültem el a végtelen sivatagok, kikötői kocsmák és isten háta mögötti helyőrségek világában, mint az író maga. Én nem törettem be az orrom egy ökolívívóedzésen, nem jártam be a környező európai országok nagyvárosait kalandot keresve, és nem múltattam az időt lyukas tornacipőben belvárosi kávéházak asztalainál, hogy néhány sebtében teleírt oldallal fizessem ki a számlát, mégis megértettem, mi hajtotta őt. A készítés, hogy a sors által ránk szabott szürke hivatalnoki gúnyát légiós kepire, matrózingre vagy cowboykalapra cseréljük, ott él mindannyiunkban. És ő valószínűleg éppúgy szeretett volna komoly, elismert író lenni, mint én vagány, keménykötésű kalandor. Csak neki végül összejött, bár kicsit későn. A fantáziája és a humorérzéke volt az, ami átsegítette minden nehézségen, egészen addig, míg szembe nem találkozott az emberi kapzsiság, szűklátókörűség és kegyetlenség mindent elsöprő erejével, amit fasizmusnak hívtak.

De az irodalomban éppen az a szép, hogy a műhöz az alkotó adja bár a szikrát, a lángot az olvasók táplálják. Az a világ, amit Rejtő megalkotott, éppoly egyedi, ikonikus és megismételhetetlen még ma is, akár a legnagyobb irodalmi alkotásoké. Időközben felnőttem, és szinte minden Rejtő-könyvet elolvastam, akár ő írta, akár róla írták. A humora, ami kamaszkoromban annyira magával ragadott, lassan bölcs iróniává változott, és a korral belül is sárgává aszalódó Albatrosz könyvek oldalaira rótt sorok mondanivalója idővel olyan súlyos lett, akár Fülöp Jimmy pofonjai.

A *Menni vagy meghalni*, a *Csontbrigád* vagy *A néma revolverek városa* az éveim számával arányosan váltak többdimenziós irodalmi művekké, és nagy, klasszikus regényekkel összehasonlítva jöttem rá, hogy milyen komoly karakterépítés és cselekményvezetés rejlik a könnyednek tűnő szórakoztatás kulisszái mögött.

Talán szentségtörésnek hangzik, de Rejtő olyan számomra, mint Jack London *A mexikói* című elbeszélésének főhőse, és elsősorban nem az ökolívívás a közös kettőjükben. Jenő is olyasmiben volt kiemelkedően jó, amit nem szeretett igazán, csak a pénzért csinálta. A közönség igényeit elégítette ki a könnyen emészthető légiós regényekkel, akár a csendes kis mexikói a szorító padlójára fröccsenő vérrel, miközben lélekben többre, jobbra vágyott. Valami igazán nagyot szeretett volna alkotni, amivel megváltoztathatja a világot, és a világ róla alkotott képét. A sors iróniája, hogy ezt végül mégis a kritikusok által oly kevésre becsült ponyvairodalommal sikerült véghez vinnie. Egyedit és maradandót alkotott egy olyan műfajban, amelyben ez csak keveseknek sikerül. Olyan karakterekkel és szállóigékkel tette gazdagabbá a magyar irodalmat, amelyek generációkon keresztül is megőrizték sajátos hangulatukat, és sok hozzám hasonló pesti sráccal szerették meg az olvasást.

Rejtő sem az életet, sem saját magát nem vette túl komolyan, ami talán az egyetlen lehetséges viselkedésmód volt számára abban a korban és abban az országban, amelybe született. Mégis minden sorával tanítani akart, ahogyan előtte és utána is oly sok nagy művész: „Igyekeztem, hogy a humoron és a

drámán felül az életből is adjak valamit, nem sokat, csak annyit, amennyit egy operettlibrettóban mint csempészárut elhelyezhet a szerző...” – vallotta saját magáról, és talán épp ez az, amiben ő volt a legjobb. Nemcsak a humort csempészte be az életbe, hanem az életet is a humorba.

Úgy gondolom, hogy manapság megint túl sokan veszik túl komolyan magukat mind a közéletben, mind a magyar kultúrában. Kívánom, hogy Rejtő Jenő szelleme és szellemisége még nagyon sokáig lebegjen a kopott bérházak falai között, arra sarkallva a pesti (és nem pesti) srácokat, hogy mobiltelefonon, e-book-olvasón vagy jobb híján egy könyv lapjairól olvasva szívják magukba azt a látásmódot, amely őt felejthetlenné, a gondolatait pedig örök érvényűvé tette.

Mickey Long

Kihúlt kávék szigete

– Uram?! Ön mit keres itt a díszkertben?

A csattanós válasz mindkettőjüket meglepte. A kora hajnali időpont ellenére kifogástalan vasalású libériát viselő inas három tujabokrot tört ki, mire földet ért.

John Fowler, azaz becsületes alvilági nevén Cserép, megfújta azt a tenyerét, amivel röppályára állította a lakájt. ~~A fizikai Nobel díj mellé, lehet nem ártana egy repülőirányító továbbképzés is – gondolta.~~ Nem számított ilyen kitörő sikerre egyetlen pofo...

– Fowler, Cserép, ez milyen név? – bökött a kézírással teleírt papírra egy vaskos ujj. Amelynek folytatásaként Hugó, a minden lében kanál kibic magasodott a maga másfél méteres termetében.

A szikár testalkatú, magas homlokú, vékony, mélézó arcú férfi felnézett a kérdezőre. Eltűnt körülötte a kairói éjszaka, kastélyostul, Cserepestül, lakájostul (kifogástalan vasalással). A nemrég ürített hamutál mellett tele-

írt papírfecniken kihúlt kávé pihent, amelybe belekortyolt, és csak aztán válaszolt:

– Egzotikus.

– Jenőkém... Leila, az arab démon, az egzotikus. Ez csak...

– Tuskó!

– Parancsolsz? – lepődött meg Hugó. Baltával faragott arcán grimasz futott át. Apró, de tömzsi alakját kihúzta.

– Csak eszembe jutott valami – mondta a Kairóból visszatért férfi, és az egyik cetli szélére felírta: *Tuskó Hugó Howkins Hopkins?* Cserép – Csülök???

– Egy forró kávé az írókámnak!

– kiáltott a pincér felé a köpcös.

– Ki is fizeti? – hangzott rezignáltan a kérdés.

– Én ezt kikérem magamnak!

– A múltkor is kikérte – bólintott egyetértően a pincér. – Egy teljes kávéültetvény éves termését kérte ki. Akkor is elfelejtett fizetni...

– Csodálkozik, ilyen hozzáállással? – emelte fel a hangját és a keze ügyé-

be kerülő kihűlt kávé az alacsony, ám ugyanilyen széles úriember. Aztán felháborodva tárta szét a karját, és ezzel lendülettel felborította az asztalon álló porcelánt. A kiborult kristálycukor ránézésre pont olyan domborművé alakult, mint egy miniatűr Szahara veszéyes sivataga.

Porten Pírten Portien őrmester üvöltött. Már ha nevezhetjük annak a tátoást és a homokszemekkel felköhögött hörgést. Ha figyelembe vesszük, hogy már két napja elhagyta valahol a kiporciózott vizét – ami ezen az égövön egyszer elkövethető hiba –, és a szándékot nézzük, akkor igen. Portien üvöltött.

Csülök miközben a szájához emelte a kulacsát, már szinte megsajnálta a tátozó oroszlánt. A mohó nyeldekélése miatt a nyakán is folyt a nedveség, absztrakt csíkokat rajzolva porral borított nyakára. Nem spórolt a vízzel, hiszen tegnapelőtt Tuskó Hopkins szerzett valahonnan egy plusz adagot.

Nagy kópé ez a Hopkins...

– A bizalom és az elv, az smafu?
– háborgott tovább teátrálisan Hugó, és körbenézett, hátha az egész kávézó támogatását élvezi. Ám a támogatás kimerült az érdeklődésben.

– Abban bízok, ha fizet. Nekem ez az elvem. Levinné a színvonalamat, ha újfent hiteleznék.

– Nagyon levinné?

A Nagy Levin! – került fel gyorsan egy közeli cetli margójára a név, majd mellé a pincér személyleírása.

– Nincs hitel!

– ...és kávé sem – jegyezte meg Hugó beletörődve a pincér elvtelen elveibe.

Gyufa sercent, és a láng belekapott a cigarettába, a füst lassan gomolygott a valamikor fehérre meszelt plafon felé. A kairói éjszaka újra leszállt a ciradás asztalok közé.

A délről érkező meleg szél apró homokszemeket hozott magával. Apró homokszemeket és némi feszült csendet. Csülök akkurátusan összecsuksa a kártyalapjait, komótosan felhajtotta az ingujját, – csak az egyiket, mert a másik már régóta hiányzott – majd egy akkora pofont osztott le a szerecsen hamiskártyásnak, hogy annak mind az öt ász kiesett a kezéből. Ami már csak azért is tűnt érdekesnek, mert csak egy paklival játszottak eddig.

– Te szélhámos!

– Te if csalfál...

Hősünk teljesen jogos felháborodással borította rá az asztalt. Aztán a széket. Meg ami a keze ügyébe került. Valamilyen érthetetlen módon a feltűrt ingujjából egy treff ász került elő... azt is hozzávágta. ~~A csehó közönsége a saját halottjának tekintette a szerecsent. A temetési ceremóniát és a pénztárcáját később megtartották.~~

– Nem vagyok rászorulva a hitelére! – húzta ki magát Hugó, ami a magasságát figyelembe véve nem sokban változtatott a helyzetén. Aztán visszatette az asztalra a most már üresen tátozó kávéscsészét. – Senkiére sem, a magáéra meg pláne, Alfonz!

Senki Alfonzt több kikötőből tiltották ki, mint ahányat megépítettek. Ez nem túlzás, hiszen a botawangai kikötő építése bizonyos okok miatt megghiúsult. Ebbe az a szerencsétlen körülmény is közbejárt, hogy a legközelebbi partszakasz cirka kétszáz mérföldre esett. Az ottani polgármester szemfülesen megragadta az alkalmat és vele a befektetők pénzét, majd angolosan távozott, Oranba. Később ugyanezt nyolc napon túl gyógyulóan a szemére vetették, de a kikötő maradt, és vele együtt a tiltás is. Senki ezt nem vette nagyra a szí-

vére, de eszébe jutott az affér, amikor látta a szerencsés sürgősen távozni a csehóból. Önszántából az ember nem ugrik ki bezárt ablakon, fejjel előre és ordítva.

És miért van egy treffász a homlokára tapadva?

– Mit írogatsz most, Jenőkém?

– Jobban mondva, mit írnék? – nézett fel a kérdezett, és elnyomta a csikket.

– Miről fog szólni?

– Még nem tudom – gyújtott rá egy másik cigarettára az író, és a dobozt hanyagul az asztalra dobta –, de lesz benne Afrika, légió és cselszövés. Meg reménytelen szerelem...

– Mikorra kell leadni?

– Jövő héten...

– Készen leszel vele?

– Persze.

Az ajtó kicsapódott, és egy hórihorgas alak lépett be rajta, fejét kissé le kellett húznia, hogy ne verje be a keretbe. Agyonmosott vászonkabátja alól szokatlanul tiszta, fehér ing kandikált ki.

– A Török Peti? – hökkent meg Hügó, és meglepetésében kivett egy szál cigarettát. Hanyagul.

A toll sercent a papíron, a füst lassan gomolygott ismét a plafon felé, Alfonz pedig értett az intésből. Frissen fővő kávé illata járta be a helyiséget.

Négy különböző nemzetiség képviselője volt az asztalnál: egy amerikai gyalogos, egy francia őrzetető, egy angol géppuskás és egy orosz hússaláta.

Major Sándor

Az első hét

– Jó napot, Ernő!

– Óh!

– Mi történt?

– Semmi...! Csak megint nem tudtam megelőzni önt a köszönéssel.

– Na és? Annyi baj legyen!

– Tetszik tudni, Rejtő úr, én még itt új vagyok... próbaidős. És figyelnek.

– Ki? Csak nem a Kraszner?

– Az anyósa. Kraszner úr egész éjjel kártyázott, most pihen.

– Remélem, vesztett!

– Azt hiszem. Az anyósa igen zabos! De ezt nem tőlem méltóztatott hallani...

– Nem sajnálom! Pénteken engem fosztott ki az a gazember.

– Parancsoljon, az asztala! A szokásost?

– Igen.

– Sakktáblát?

– Köszönöm, egyelőre nem. Olyan a fejem, mint egy hangyaboly, amiről leemelték egy nagy lapos követ. Majd meglátjuk. Egész éjjel dolgoztam. És hajnaltól is csak forgolódtam...

Színhely: Andrássy út 45. Japán kávéház.

Időpont: 1935, valamelyik őszi hétköznap, kora délután.

Telefon: Cseng.

Szivarfüst: Terjeng.

(Ez a kávéház ruhatárosnőjének bonmot-ja is volt. „Cseng, Ter-jeng” – mondogatta vékony hangján. Olykor azt: Ping-pong. Nagyon jól állt neki. Hosszú, ébenfekete haját gésa módra tűzte kontyba. Nagyjából ennyi ismerettel bírt a Távol-Keletről. A vendégek szerették, sok borralalót kapott. Remek érzékkel játszott rá a helyiségben látható bambuszos, legyezős csempék árasztotta hangulatra. Az már örökre a személyzet titka marad, hogy a kedves hölgy, keleties megjelenésének ellenére, nem tudta például, hol van Japán. Úgy vélte, valahol messze Kínában...)

Szereplők: Rejtő Jenő és egy Ernő nevű fiatalember, akit felszolgálóként alkalmaztak egy másik, szintén Ernő nevű régi csálinger helyett. A leköszönő Ernőnek a szíve, valamint negyvenhatos lúdtalpai és visszeres lábai már nem bírták a strapát. A tulajdonos, Kraszner Menyhért, valamint bájos felesége és kevésbé bájos anyósa – akik az üzletet vitték –, megköszönték a hosszú évek alatt végzett precíz, odaadó munkáját, és meglepően bőkezű végkielégítéssel elbúcsúztak tőle. A számtalan jelentkező közül – merthogy a megüresedés híre futótűzként terjedt el a pesti kávéházakban –, a választás valószínűleg azért eshetett erre a jóképű fiatalemberre, mert druszája volt távozó kollégájának.

– Ernő helyett egy másik Ernő! – mondta az anyós. – Így nem lesz fennakadás, ha a kuncaftok szólítják.

A tulajdonos anyósa, aki éveinek megfelelően rengeteg szakmai tapasztalattal bírt, nem volt igazán tisztában az „irodalmi” kávéház lényegével, fogalmával. Ő a vendéglátást anno, egy józsefvárosi kifőzdében tanulta, és azóta is csak a forgalomra, a bevételre tudott figyelni. Ki, mit és mennyit fogyaszt. Az általa szó szerint „léhűtőknek” nevezett vendégeket igencsak lenézte. Köztük Kassákot, Tersánszkyt, József Attilát. Valósággal dühítette, amikor munkája során ahhoz kellett asszisztálnia, hogy az általa felügyelt intézmény látogatói egyetlen csésze tejeskávé mellett négy, olykor hat órát töltöttek el írással, csevegéssel, az asztalokat mások elől lefoglalva.

Ugyan honnan is gondolhatta volna ez az idősödő asszony, hogy a vendégek magáért az írásért, az ihletért és az azonnali bíráló fórumért jelentek meg itt. Még arról sem volt tudomása, hogy saját vejének találmánya volt az az úgynevezett „javító kávé”, melynek lényege, hogy az órákkal korábban megrendelt „schwarzlöttyöt” olykor egy kis tejjel vagy kávéval utántöltötték, így egy adag áráért többet is fogyaszthatott a szerény rászoruló.

Szigorú tekintettel figyelte felírópultja mögül az új alkalmazottat. Nézte, hogy a vendégek miként próbálkoznak rutinjukkal a fiatal pincér fejére nőni. A fiú ügyesnek tűnt. Bravúrosan siklott ki a provokálók, olykor bizalmaskodók közeledése elől. De most vajon miért nem köszönt előre?

Tévedésének bizonyult, mint korábban annyi minden más, hogy Rejtő úr – akit kivételesen jó vendégnek, gavallérnak tartott – nem azért jegyezte meg az új dolgozó keresztnévét, mert az előző felszolgálót is így szólították, hanem mert minden apróságra figyelt, és félelmetes memóriája volt!

Az új pincérnek mesélték, hogy Rejtő egy alkalommal tíz pengőt nyert Csortos Gyulától, a kor neves színészétől, mert az nem hitte el, hogy partnere képes ötven összefüggés nélküli szót fejben tartani, és azt bármelyiktől kezdve visszamondani.

A tíz pengő az írónak természetesen aprópénz volt. Nagyon jól keresett akkoriban. Bohózatai sikerrel futottak a pesti színpadokon, és regényei is jól fogytak. Ennek megfelelően, igencsak nagy lábon élt. Budapesti lakással nem rendelkezvén, szállodákban lakott. Ez idő tájt éppen a Bristolban. Kizárólag éjszakánként dogozott, ehhez minden alkalommal „taxigirlt” (bérelhető gépírónőt) rendelt magához, mely kisasszonyoknak előírta, hogy sötét színű nagyesztélyiben jelenjenek meg, és szigorúan tilos nevetniük diktálás közben! Tán ez lehetett a legnehezebb feladat. Ha az írógép kopogása zavarta a hotel vendégeit, kivette a szomszédos lakosztályokat is.

Valamint a kártya... Nem csoda, hogy jelentős jövedelme minden alkalommal, igen rövid idő alatt elfolyt, rendszeres írásra kényszerítve így az egyébként nagy munkabírású szerzőt.

A kávéház törzsvendégei közül, többen jártak hasonló cipőben. Néhány asztallal arrébb például Karinthy úr körmölt szorgalmasan, hogy kora estére – mire szépséges felesége felébred és csatlakozik társaságához – előteremtődjön az a minimum húsz-harminc pengő, amit aztán Aranka pillanatok alatt könnyedén eltapsolt.

- Parancsoljon, Rejtő úr! A méregerős kávé és a Calvados.
- Köszönöm, Ernő.
- Kérem.
- Kedves barátom! A keresztnevét már tudom... de milyen Ernőt is tisztelhetek önben?
- Miért tetszik ezt kérdezni? – válaszolt kérdéssel a fiatal pincér, kissé elpirulva.
- Miért? Mert kíváncsi vagyok rá.
- Tropai... Ernő... tisztelettel.
- Nem mondja!
- Miért ne mondanám? Tropai. Apámat, nagyapámat is így hívták... – tette hozzá már kissé büszkébben. – De van ennek valami...?
- Tudja... az egyik regényhősömet Troppauer Hümérnek hívják. Költő. Én találtam ki a nevet, egy vacsora közben. De most kíváncsivá tett! Olvasott már tőlem valamit?
- Eddig még nem volt szerencsém.
- Sajnálhatja. De nem tartja ezt érdekesnek?
- Könyörgöm, ne forszírozzuk...
- Miért? Mi lehet ezen kifogásolnivaló?
- Óh!
- Mit óh-zik itt nekem?! Ma már másodjára! (A főnök anyósa felkapta fejét és fülelni kezdett.)
- Kérem, elég lesz csak az Ernő – suttogetta a pincér alig hallhatóan. – Ha elterjedne, hogy a vezetéknevem hasonlít az ön költőjéére, a sok ráérő tréfamester ezen „hümerizálna”.

– Igen, mond valamit...

– Tetszik tudni, a korábbi munkahelyemen volt egy kedves kollégám, a Józsi. Steinmann Józsi. És mindenki grófnőnek szólította. Valamelyik Karinthy-írás után. „Grófnő, egy konyakot!” – meg ilyenek... És többen, akik nem ismerték őt, sem a Karinthy urat, e titulus alapján homoszexuálisnak vélték. Pedig három szép gyereke volt... Teljesen ráment erre, és végül felkötötte magát...

– Óh!

Az első hét

– Tábori úr! Megszólíthatom?

– Rohanok! Ne haragudjon.

– Az Esttől kérdezem! Lesz valami szenzáció, mint tavasszal?

– Lesz! P. Howard!

– A címe?

– Majd meglátja! Figyelje csak a könyvesboltok kirakatait! Egy pengőt bizonyára tud erre áldozni a nagyszerű Est.

*

A fiatal gyakornok lógó orral tért vissza a szerkesztőségbe.

– Elhajtott! De nemcsak engem.

– Mit mondott?

– P. Howard. Ennyit sikerült... Ez már valami! Nem?

– Valami? Ez magának valami? Hogy Tábori Kornél, a Nova kalandos regényeinek szerkesztője annyit mond: P. Howard? Barátocskám, ezzel nem árult el semmit! Szinte havonta-kéthavonta jelennek meg írások ettől a szerzőtől. Legalább ha a címét...

– Azt mondta, nézzük a kirakatokat, talán lesz majd az Estnek egy pengője könyvre...

– Úgy! Tudja, mit? Menjen át a Japánba, és keresse a Rejtő urat.

– Mit kell róla tudnom?

– A Nova munkatársa. Ő fordítja P. Howard írásait. Csak emlékszik rá, hogy min dolgozott legutóbb...

– A teljes neve?

– Más nem kéne? Mondjuk az oltási bizonyítványa?! Hát tudja meg! Azért riporter! És egyúttal derítse ki annak a bizonyos Howardnak is a keresztnevét! Peter, Paul, esetleg Patricia?

– Nem hiszem, hogy P. Howard nő lenne...

– Miért? És az A. Christie? Ő maga szerint Anthony vagy Albert? Agatha, barátom, Agatha! Az ő írásai is a Novánál jelennek meg. Kérdezze meg azt is, hogy őt ki fordítja? Na menjen, menjen!

– Tessék mondani...

– Mit akar még?

– Miről ismerem meg a műfordító urat?
 – Maga most velem készit interjút? Mi az, hogy műfordító úr! Már a nevét is elfelejtette? Rejtő! Kétméteres megtermett fickó, lapos bokszolóorral. De ha most nem siet, elintézem, hogy a maga ábrázatáról is hasonló leírást adjanak! Értve vagyok?!

*

– Látom, már meg is érkezett! Na, mit végeztünk? – dörzsölte kezeit a szerkesztő. – Nem is kérek mást öntől, csak egyetlen árva flekket. Flekkecskét. Tehát, mi lesz a megjelenő regény címe?

– Nem... sikerült...

– Hogyan nem sikerült? Rejtővel nem találkozott?

– Nem volt igazán szerencsém...

– Nem értem.

– Rejtő úr éjszakánként szokott dolgozni, és délutánonként jár be a kávéházba. Megvártam, igen elegáns úr, Jenő a keresztnéve. De nem mertem megszólítani, mert a személyzettől megtudtam, hogy az előző éjjel végig kártyázott, és sokat vesztett. Szóltak, hogy ilyenkor nem ajánlatos a szeme elé kerülni. Tetszett is említeni, hogy egy durva, verekedős fráter.

– Én ilyet nem mondtam!

– De hogy bokszolni szokott...

– Ja! Mert sportember. Edzőteremben használja az ökleit, nem az utcán, pláne nem kávéházban... Na, hát akkor most mesélje el nekem szépen, hogy mivel is múlatta az idejét – váltott hirtelen nyájasabb hangra a szerkesztő. Ez sokkal félelmetesebb volt, mint amikor vörös arccal ordibált.

– Kérem. Leültem egy szabad asztalhoz, és rendeltem egy kávét.

– Jó-jó! Más?

– Ja, igen! És két brióst is...

– Két brióst is! Miért nem négyet?

– Elég kettő, tessék elhinni, nem vagyok nagyétkű...

– Na ebből elég! Maga munkaidőben, a szerkesztőség pénzén úrizál, péksüteményeket fogyaszt...! Ez felettéb érdekelni fogja az olvasóinkat!

– Tessék kicsit várni! Szóval... én hallgatóztam...

– Na, ez már érdekesebb... És megtudott valamit, amiről...

– Kérem, mellettem arról beszélgettek, hogy a Nova nem is fizet annyi fordítót, amilyen arányban idegen nyelvű könyvek jelennek meg náluk. Szóval... magyar szerzők... álnéven...

– Csak nem? – kérdezte a szerkesztő csodálkozó arcot mímelve.

– De bizony! És... tetszik tudni, arra gondoltam, lehet, hogy a P. Howard vagy az A. Christie magyar! – suttogta a gyakornok.

– Az Agatha Christie!

– Igen.

– És ki lehetne az a magyar szerző?

– Hát tudom én? Talán egy Krisztyán nevű ember? Krisztyán Tódor. Hallottam már valahol ezt a nevet...

– Mondja, barátocskám! Melyik lapnak is a munkatársa ön?

– Hát az Estnek, tisztelettel.

– Na látja! Ez egy bulvárlap, és a munkatársainktól kéretik Világvárosi vagy Pengős regényeket olvasni... Jókait hagyjuk az Új Időknek.

– Ezt én nem értem...

– Nem baj. Krisztyán Tódor Jókait egyik negatív figurája az Aranyemberből... Az A. Christie-ről pedig fotók jelennek meg világszerte.

– Attól még lehet álnév...

– Tudja, mit? Lehet! Már el tudom képzelni! Magával én nem vitatkozom. De most nézzük inkább, mit lehet kihozni abból a csekély kis információból, amit elcsípett. Mármint hogy a Rejtő lenne P. Howard... – mormogta a szerkesztő tűnődve. – Diktálok! Megírom most maga helyett a cikket, mert az apja a barátom volt. Figyeljen jól! De többé ez nem fordulhat elő. Remélem, tanult gépírni.

– Nem, de két ujjal remekül boldogulok.

– Na írja:

„Munkatársunk, kedvenc pesti kávéházában, szokatlan jelenetnek volt szemtanúja. Egy kopott ruhájú vendég távozáskor nem készpénzzel egyenlítette ki tartozását. Kéziratlapokat adott át a főúrnak, fogyasztása fejében. Munkatársunk érdeklődésére szűkszavúan elmondták, hogy a közeli, igen sikeresnek mondott kiadó dolgozói fizethetnek náluk méltányosságból ily módon. A szűkmarkú könyves cég ugyanis szerzőinek, fordítóinak egyáltalán nem ad előleget. A szerény külsejű vendégről később kiderült, hogy a kiadó népszerű légiós regényeinek nem fordítója, hanem írója, angolosan csengő álnéven. Így tehát, a kávéház előlegezi meg a bestsellerek költségeit.”

– De hát szerkesztő úr, ebből egy árva szó sem igaz!

– Ne törődjön vele! Maga mondta, hogy a Tábori milyen kekk volt! Ezek után megnézném az arcát... Még hogy van-e egy pengője az Estnek!

– Valóban cinikus volt. De ki fog ebből bármit is elhinni? Sehol nem fizetnek kézirattal! És hiába nem tetszett neveket említeni, felismerhető a kiadó, és a Rejtő úr is. Aki egyáltalán nem szerény külsejű, pláne kopott! Mindenki tudja róla, hogy a Novától milyen óriási összegeket vesz fel és veszít el kártyán...

– Barátocskám! Nem is kell hogy elhiggyék! Csak olvassák! Napi kétszáz-ezer példányban!

– De ha a nevem a cikk alá kerül, nem látogathatom többé a Japánt. És a Rejtő úr szeme elé sem...

– Tudja, mit? El tudom képzelni! Magával én nem vitatkozom!